

mányát is közel hozza a fiatalabb generációhoz, amelynek tagjai – a mindenkori fiatalok szokásai szerint – egyetértve vagy kritizálva, de e sorokat olvasva nem ismeret nélkül tekinthetnek ezekre az évekre. Ez bizony hagyományteremtés, feltételezve persze, hogy a hagyomány nem jelent automatikusan követési kényszert is.

Adatokban gazdag, irodalomtörténeti tanulságokkal is járó tanulmány foglalkozik a Babits-paródiák egy csoportjával. Kitér a belőle a recepció és a parodizálás párhuzamossága, részben egymásra utaltsága, sőt az a furcsaság is, hogy a recepcióra néha a paródiák jellemzőbbek, mint maguk az esztétikai vagy tudományos megközelítések. E megállapítás persze elég kellemetlen a mindenkori irodalmi kanonizációra nézvést. Miként az a megállapítás is, hogy a Babits hatása alatt keletkezett versek egy része ma már kimondottan paródiaként hat, ezáltal megteremtve az irodalmi alakváltás szituációját. Így van ez természetesen Ady esetében is. Csak jelzésszerűen lehet még említeni a Nyugat és a sport kapcsolátát feltáró írást, illetve az egykor sokat hallott, használt „bartóki modell” kifejezést körüljáró tanulmányt. A recenziók közül feltétlenül szót kell ejteni az E. Csorba Csilla által összeállított Ady-képeskönyvet és a Kelevéz Ágnes Babits-tanulmányait ismertetőkről.

Végül idézzünk a gondolatébresztő kötetből két túlexponált szöveg helyet. Az egyik, amely a Füst Milán-művek intézményi pártfogását hiányolja, nem a szerzőtől származik. Lehet keseregni az érdektelenségen, csak hogy minden külső támogatás demoralizál. Azt is, aki előnybe hoz, de főleg azt, aki részesül ebben. Hol vannak a belső indíttatástól, rokonszenvtől és tudásvágytól vezérelt szakemberek, filológusok, akik nem a (bármilyen) pozíciót, amivel a támogatás jár, hanem az eredményt vigyázzák? Az áldozatkész, kezdeményező szellem? Nélküle nincsen semmi tudomány... És talán a Babits kritikai kiadás rövid minősítése is eltúlzott.

„Nincs főzene. Főzene nincs.”
A recenzens is ezt gondolja.

BUDA ATTILA

(*Pont Kiadó, Budapest, 2009,*
152 oldal, 2100 Ft)

BACSÓ BÉLA: *Az elmélet elmélete*

Bacsó Béla legújabb tanulmánykötete interdiszciplináris vállalkozás, hiszen egyszerre tartalmaz filozófiai, művészetelméleti, irodalomtudományi és képzőművészeti tárgyú írásokat. A szerző főleg az elméleti keret kérdéseivel, illetve

a magáról az elméletről való gondolkodással foglalkozik a kötet szövegeiben, melyek korántsem sebtében egymás mellé szerkesztett tanulmányok, hanem tematikailag nagyon is kapcsolódnak egymáshoz.

A kötet nyitó tanulmánya általánosságban tárgyalja az elméletről való gondolkodást. Ezt követi egy rövid írás a görög tragédiáról és annak elméletéről, majd egy elemzés következik, amely Hans-Georg Gadamer Arisztotelész-olvasatát ismerteti. A szerző ezek után Hegel és Heidegger tapasztalatáról alkotott fogalmát vizsgálja, majd az ego filozófiai fogalmáról és annak kétségbe vonható realitásáról közöl rövidebb tanulmányt. De olvashatunk értekezést Max Scheler gyűlöletfogalmáról, Kolnai Aurél munkásságáról, Husserl és Derrida elméletének hasonlóságairól és különbségeiről, vagy kommentárt Tengelyi László *Tapasztalat és kifejezés* című könyvéhez. A szerző Maurice Blanchot *L'écriture du désastre* című művét is kommentálja egy rövid tanulmány erejéig, majd irodalomtörténeti vizekre evezve Goethe *Faustja* második részének olvashatóságát vizsgálja. A kötet inter-

diszciplináris jellegét hangsúlyozandó előkerül egy képzőművészeti tárgyú írás is, mégpedig Megyik János képeinek reduktív művészetéről. A könyv egy rövid eszmefuttatással zárul az esszé műfajának lehetőségeiről, majd általánosságban az esztétikáról és napjaink művészetelméleti gondolkodásáról.

A tanulmányok közül főként az elméletről való gondolkodást elemző bevezető írást, az esszé műfajának lehetőségeit taglaló tanulmányt, valamint az esztétikáról szóló rövid értekezést emelném ki. Ezek ugyanis azok az írások a kötetben, amelyek olyan művészetelméleti és egyáltalában olyan gondolkodásbeli problémákkal foglalkoznak, melyeknek mindig lehet aktualitásuk. Napjainkban, a posztmodern művészetelméletek idejében, amikor egymásnak gyakran ellentmondó elméleti keretek váltják egymást, illetve élnek egymás mellett, ezek különös jelentőséggel bírhatnak. Az esszé műfaja olyan lehetőségeket kínálhat mind az író, mind pedig az olvasó számára, amelyeket a szigorú tudományos keretek között megírt, precíz hivatkozási apparátusra épülő szaktanulmá-

nyok nem minden esetben képek biztosítani. Az elméletről mint jelenségről is gondolkodnunk kell, s miként Bacsó is hangsúlyozza, rossz úton jár az a művészetelmélet, amely a műalkotásra akarja ráerőltetni saját előfeltevéseit, s nem veszi figyelembe annak egyediségét. Az esztétika napjainkban egyre fontosabbá váló tudományág, hiszen annak ellenére, hogy a művészi szépről való gondolkodásunk alapvetően megváltozott, mindennapi életünket egyre inkább áthatja egyfajta esztétizmus, a szépség keresése.

Habár Bacsó Béla tanulmánykötete alapvetően hermeneutikai elméleti keretben látszik gondolkodni, a szövegekből kitűnik a más művészetelméleti és filozófiai megközelítések iránti nyitottság is, ami mindenképpen fontos és dicséretes vonása egy hasonló jellegű tudományos munkának. E nyitottságról tanúskodik a fentebb már említett interdiszciplinaritás, a különböző tudományterületek és művészeti ágak szimultán ismerete és vizsgálata is.

Úgy vélem, *Az elmélet elmélete* mindenképpen jelentős mű a kortárs magyar művészetelmélet területén, amelyből sok aktuális, a filozófia és a művészet története során újra és újra felbukkanó problémáról kaphatunk képet, így a téma iránt érdeklődő – nem kizárólag szakmai – közönség számára

kifejezetten érdekes olvasmány lehet.

KÁNTÁS BALÁZS

(*Kijárat Kiadó, Budapest, 2009,*
206 oldal, 2000 Ft)

BÉKÉS MÁRTON: *A hagyomány forradalma*

Németh László életműve legértékesebb részének esszéit tartotta, különösen egyszemélyes folyóirata, a Tanú írásait tekintette maradandónak. A mindmáig kutatások tárgyát képező szépirodalmi, irodalomtörténeti tárgyú esszék mellett ugyanakkor politikai témájú szövegei kevés figyelmet kaptak, a szerzővel foglalkozó szakirodalom egészen eddig tartozott egy olyan átfogó munkával, amely itt-ott elejtett, töredékesen megfogalmazott gondolataiból politikai filozófiáját rekonstruálta volna.

Békés Márton azonban nemcsak rekonstruálni és interpretálni, de aktualizálni is kívánja a Németh László-i hagyományt, így több szempontból is figyelemreméltó kísérlettel állunk szemben. Bevallott célja, hogy ne csupán megismételje vagy összefoglalja a könyvtárnnyira tehető recepció állításait, hanem új szempontokat, új irányt adjon az értelmezésnek. Az általa választott módszer arra